

Proti záplavě zbytečné kritiky

Úvahy | 6.11.2015 @ 16.00

Ti, kdo mne znají a čtenáři mého blogu ví, že nejsem z těch, kdo by rádi zametali věci pod koberec. Kdysi jsem chtěl studovat žurnalistiku. Mám rád filmy o neohrožených novinářích a lidech, co se postaví proti prohnitému establishmentu, například The Insider o chlapovi, který zveřejnil nekalosti tabákových korporací. Mám rád disidenty. Zvláště ty, u kterých má pořád někdo potřebu dokazovat jejich nepravdu. Mám rád, když se ve věcech udělá takové jasno, které vede k průlomům, rozdělením, projasněním. Nemám rád, když se o věcech nemluví, když máme sedět a usmívat se tváří v tvář křivdě, hříchu, povrchnosti, ignoranci, hlouposti a dalším věcem, které se Pánu Bohu nelíbí.

Proto mám rád kritizování. Nemohu říci, že bych je s nadšením přijímal, protože povytce mnohdy nese emocionální náboj, s nímž si nevím rady. Pokud jde ale o čisté argumenty proti mému tvrzení nebo mé práci, rád o nich přemýšlím a musím říci, že jim mnohokrát vděčím za potřebnou kultivaci svého názoru či modu operandi. Sám rád kritizuji druhé lidi, věci a myšlenky. Dělán jim to, co chci, aby oni dělali mně. Jsem přirozeně skeptický a zcela chápu Tomáše (J 20,25), Berojské (Sk 17,11) a zvláště ty, kdo poslouchali Ježíše v synagoze v Kafarnaum (J 6,57–69). Jakýsi mladý rabín tu přichází s naprosto neslýchaným výkladem Tóry. Nekřičí to samo o sobě po kritickém přezkoumání? Jedině fakt, že Ježíšova slova jsou slova věčného života, udržel učedníky v jeho blízkosti a zdá se, že právě toto je tím, co chce příběh říci. Ne to, že kritika Ježíšova kázání byla špatná, ale že Ježíšovi bylo potřeba porozumět jinak.

Věřím ve svobodu a demokracii a věřím, že Bible tyto hodnoty dosvědčuje jako klíčové hodnoty v dějinách spásy, k nimž se přiznává sám Hospodin ve svém smluvním jednání s Izraelem (srov. Ex 19,8; 1S 10,19–24). I proto u mne co do oblíbenosti biblických postav vedou proroci, kteří kritikou pláli, ne králové, kteří si ji bez výjimky zasluhovali. I samotného Davida mám rád jen do okamžiku jeho nástupu na trůn, pak s ním vedu vnitřní boj a i samotný Jóšijáš, jakkoli to byl nejvěrnější král ze všech, nakonec zpychl a dopustil se hlouposti.

Jak jsem tedy řekl, mám rád kritizování. Právě kvůli tomuto sentimentu chci všem svým spolukritikům vzkázat: Pokud má mít kritika smysl, musí se řídit sebereflexí, která ji očistí od vágních formulací, předsudků a emocí. **Lidově řečeno, musíme si vidět do huby.**

Častokrát se při diskusi o poměrech v tom nebo onom sboru křesťanů a v té či oné denominaci setkávám s tím, jak lidé (často ne ti, s nimiž diskutuji) ve své univerzální nespokojenosti plácají nesmysly o tom, co se má nebo nemá kázat, jaký má nemá být pastor/kazatel, jak dělat mládež, jak chvály a jestli to nakonec radši nezabalit. Jakkoli si vážím každého, komu záleží na zdraví křesťanského sboru a na homiletické a pastorační ortopraxi, musím poznamenat, že kritika bez zmíněné sebereflexe může zadusit i to podstatné, co je třeba vynést na světlo a změnit. Jako pomůcku, ne jako všeobecné pravidlo, nabízím sadu otázek: co, kdy, kde, jak, komu a kam.

- **Co přesně se mi nelíbí?** Touto otázkou, zodpovím-li ji rozumně, odkládám emocionální náboj své kritiky. Tvrzení dotyčného mohou být předmětem mého nesouhlasu například proto, že nemám dotyčného rád. Je to prostě Buban, proto s ním nebudu souhlasit? Ne. Poznamenám si jeho výrok, s nímž nesouhlasím a ostatní výroky posoudím spravedlivě. Může se stát, že nesouhlasím s celkovým duchem výroků dotyčného a proto potažmo s každým jedním z nich. Je-li tomu tak, pak je potřeba definovat onoho ducha a dokázat, že dotyčný je jeho představitelem. Nepodaří-li se mi definovat onoho ducha, například nějaký -ismus v oboru historické teologie, filosofie, psychologie, religionistiky a podobně, měl bych s kritikou sečkat do chvíle, kdy budu mít více podkladů a informací.
- **Kdy a kde se mi to nelíbí?** První tři pravidla biblické exegeze zní: kontext, kontext a kontext. Podobně náš nesouhlas s názory osob musí brát v potaz jejich okolnosti. Pronesl dotyčný před dvěma lety kontroverzní výrok? Dnes již tento názor zastávat nemusí. Řekl prý někdo něco v kázání? Dobrá, ale kde a v jaké situaci? Mnoho výroků Luthera, Husa, apoštola Pavla a Pána Ježíše, je dobově podmíněných. Vytrhneme-li je z kontextu, můžeme je zcela dobře kritizovat. Nebo je vytrhávat nemusíme, což nám umožní chápat je na pozadí jejich situace. Říkáte, že tito lidé žili příliš dávno a že tento příklad neplatí? Ano, žili dávno, ale příklad platí. I naše doba se mění a my se nacházíme v různých kontextech.

- **Jak se mi to nelíbí?** Zde dochází na lámání chleba. Je potřeba jasně definovat, s čím, co zastávám, je daný výrok v rozporu. Je-li něco nové, nemusí to být nutně zlé ani nutně dobré. Proto je potřeba všechno zkoumat. Je zde biblické učení, které je v rozporu s daným názorem? Pak je potřeba ono správné učení přesně vysvětlit a jím samotným onen nový názor rozporovat. Pokud něčí názor odmítnu vágním bonmotem, ne přesně definovanou doktrínou, nejsem snad horší, než představitel onoho názoru, byť by byl špatný?
- **Komu může má kritika pomoci?** Žijeme v různých prostředích. Někdy je potřeba nejprve vysvětlit, že Země je koule letící vakuem a teprve potom uvést, že se otáčí okolo Slunce, které není středem vesmíru. Právě v tomto smyslu není potřeba drtit kritikou kázání bratra, který sám některé věci horko těžko chápe prostě proto, že jim nesrozuměl. Pokud by mělo jít o zavádějící informace podávané z kazatelny, mělo by se něco říci. Pokud ale někdo při přípravě kázání prostě klopýtne v exegetickém detailu, který nedeformuje představy o Bohu, mělo by se postupovat umírněně. Ne, nechci nic zametat pod koberec. Jen vyzývám k soucitu s tím, který stojí před těžkým úkolem kázání, vedení chval nebo vedení mládeže. Skoro pokaždé, když někdo káže z Bible, kór ze Starého zákona, kór z Pentateuchu a kór z Genesis, mám námitky. Je to přirozené, je to mé řemeslo. Automechanici se taky navzájem kritizují (být většinou má jeden z nich pravdu). Jak by ale vypadalo, kdybych například svůj blog po každém takovém kázání zaplnil hnidopištvím nebo kdybych u nedělního oběda vedl hodinový monolog o tom, co bylo špatně? Asi poněkud zvláštně. (Tím neříkám, že si občas nerýpnu.)
- **Kam s kritikou směřuji?** Touto otázkou se kruh uzavírá a odpověď na ni rozhodne, zda je kritika ospravedlněna. Cílem by měla být vždy náprava. Pokud je cílem cokoli jiného, například pomsta, není kritika ospravedlněna. Mám za to, že naděje na nápravu byla tím, co Boha Izraele motivovalo k vysílání proroků. Sdílíme tento motiv, bratři kritici? Ano, náprava může být cílem nedosažitelným, například pokud obnáší pokání skupiny lidí, kteří jsou příliš pevní v kramflecích. Vzdálenost cíle však nesnižuje jeho jakost a k nápravě může dojít i jinak. Třeba skrze zánik, vyhnanství a dlouhé očekávání zcela neočekávaného Mesiáše. Tak to přeci bylo v historii Izraele, tak proč by se to nemohlo stát i nám?

<https://selah.cz/uvahy/proti-zaplave-zbytecne-kritiky/>